

Siyasal Bilimler ve Uluslararası İlişkiler Alanında Sayısal Malzeme Kullanımı

Using Digital Material in International Relations and Political Science

Abdullah MANAZ¹

Öz

Bilim tarihi, genel olarak Sözlü, Yazılı, Sayısal dönemlere ayrılmıştır. 1960lı yılları takiben insan hayatına giren bilgisayar ve internet ile birlikte Ses, Yazı ve Görüntü malzemelerinin birlikte kullanıldığı Dijital Çağ başlamıştır.

Sayısal malzeme kullanımı, insan hayatının her alanına yayılmasına rağmen, tarihsel temelleri olan kitap ve makaleye dayalı Sosyal Bilimler alanına tam anlamıyla girememiştir. Fotoğraf, Harita, Grafik, Ses, Video gibi malzemelerle Elektronik Kitap ve Makalelerle bunları üreten Fotoğraf Makinesi, Bilgisayar, Kamera, Mobil Telefon aygıtları bilimsel çalışmalara büyük katkı sağlamaktadır. Bildiri sunumu açısından TTS, API temelli interaktif haritalar, sayısal malzemeler içeren HTML tabanlı metinler ve uzaktan Video Bildiri gibi yöntemler, bilimsel toplantıları yeni teknolojilerle zenginleştirilecektir.

Bilimsel çalışmaların temelini oluşturan güvenilirlik ve objektiflik açısından, sayısal cihazların güvenliği ve üretilen malzemelerin, kamuoyu araçlarının, internet ve sosyal medya ağlarının güvenilirliğine de özellikle dikkat edilmelidir. Montajlanmış sahte fotoğraflar, gerçeklik algısı yaratan kurgu videolar bilimsel çalışmaların güvenliğini tehlikeye düşürmekle birlikte bunların tespiti konusunda yeni yöntemler ortaya çıkmıştır.

Bilim adamları ve araştırmacıların, bilimsel çalışmalarını sayısal materyallerle zenginleştirilmesi, desteklemesi ve sunması vazgeçilmez zorunluluk haline gelmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sayısal, siyaset, harita, medya, fotoğraf

Abstract

History of science is generally divided into Oral, Written, Numerical periods. Following the 1960s, when computer, internet, audio, digital text and video materials entered to human life, the digital era began.

Although the use of digital materials has spread to every area of human life, it has not fully entered to the field of social sciences, which are based on books and articles with historical foundations. Photography, Map, Graphics, Audio, Video materials, such as Electronic Books and Articles that produce them with Camera, Computer, Camera, Mobile Phone devices contribute to scientific studies. In terms of presentation, TTS, API based interactive maps, HTML-based texts containing digital materials and remote Video Presentation methods will enrich scientific meetings with new technologies.

Particular attention should be paid to the security of digital devices and the reliability of the materials produced public tools, the Internet and social media networks, in terms of reliability and objectivity that underlie scientific studies. While assembled fake photographs, fiction videos that create a perception of reality endanger the safety of scientific studies, new methods have been developed to detect them.

It has become an indispensable necessity for scientists and researchers to enrich support and present their scientific studies with numerical materials.

Keywords: Digital, political, map, media, photograph

GİRİŞ

Bilim tarihi boyunca bilginin tespiti, kaydedilmesi, işlenmesi ve paylaşımı konusunda birçok yöntemler kullanılmıştır. Söz ve Yazı bir tespit, tescil ve aktarım unsuru olduğu gibi, günümüzde Sayısal Malzemeler geçmiş bütün yöntemleri bir araya getirmekle kalmamış, buna yeni tespit, işleme ve iletişim yöntemleri eklemiştir. Gerçekliği bilinen bir Ses veya Görüntü, kimi zaman söz ve yazıdan daha kesin ve objektif bir veri yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede içerisinde, kısaca

Sayısal Medya olarak özetlenen bu yeni bulgu ve yöntemler bilim dünyası için yepyeni bakış açıları getirmiştir.

Sayısal medya ve materyaller, doğrudan sosyal ve siyaset olayları konu alan Siyaset Bilimler ve Uluslararası İlişkiler alanı için vazgeçilmez veri kaynakları oluşturmaktadır. Çoğunlukla bu yöntemle tespit edilen, üretilen, işlenen ve yayılan siyaset ve sosyal veriler bu alandaki bilim insanları için öncelikli bir gereklilik oluşturmaktadır.

Bu çerçevede içerisinde, insanlık tarihi ile başlayan bilimsel düşünce

¹ Abdullah MANAZ

ORCID ID: 0000-0002-0001-1979

Dr., Strateji Uzmanı, TRT'den emekli, izmir, manaz.net, abduallah@manaz.net

Dr., Strategic Expert, retired from TRT, izmir, manaz.net, abduallah@manaz.net

Geliş Tarihi/Received : 02.10.2019

Kabul Tarihi/Accepted : 17.10.2019

Makale Atıf Önerisi / Citation (APA):

Manaz, A. (2019). Siyaset Bilimler ve Uluslararası İlişkiler Alanında Sayısal Malzeme Kullanımı. *İzmir Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 6-13.

ve çalışmaların Sözlü, Yazılı ve Sayısal olarak üç temel gelişme dönemi vardır.

Sözlü dönemde insanlar konuşarak ve anlatarak, kendi çevresine veya komşu toplumlara bir düşünceyi veya kültürü taşımışlardır. Eski toplumlardaki inanç, din ve felsefe akımları ve çalışmaları bu döneme ilişkin en önemli örnekler sayılabilir.

Bilginin kaydedilmesi ve taşınması Yazılı dönemde gerçekleşmiştir. Çizgiler, tamgalar, resimler tarihsel olayların belgelenmesi açısından ilk önemli materyalleri oluşturur. Özellikle savaşlar, göçler, seyyah ve bilim adamlarının ülkeler arası yolculukları ile kütüphanelerin oluşumu bilimin ve kültürün bir başka topluma taşınması, bilinmesi ve benimsenmesi açısından önemli bir fonksiyon icra etmiştir. 1400'lü yıllardan itibaren matbaanın bulunmasıyla birlikte yazılı bilgi kaynakları insanlar ve toplumlar arasında daha hızlı yayılmıştır. 1600'lü yıllarda gazete ve dergi gibi periyodik yazılı haber kaynaklarının, 1800'lü yıllarda ise önce fotoğraf makinelerinin ardından telgrafın ve takiben daktilonun ve ahizeli telefonların kullanılmaya başlanması hızlı bilgi üretimi ve paylaşımını mümkün kılmıştır. 1900'lü yıllarda önce radyonun, ardından televizyonun icadı, bilgi ve kültürün küresel anlamda yaygınlaşması ve etkileşiminde yeni bir çağ açmıştır. 1936'da İngiltere'de BBC'nin ilk siyah beyaz televizyon yayını başlamıştır.

Sayısal dönem bilgisayarla başlatılabilir. 1946'da ABD'de ilk

bilgisayar icat edilmiş ve 1970'li yıllarda ise bilgisayarlar arası iletişim dönemine girilmiştir. 1980'li yılları takiben bireysel bilgisayar kullanımının başlayıp yaygınlaşmasıyla birlikte, yazma, çizme, grafik oluşturma gibi bütün alanlarda bilgisayar vazgeçilmez bir araç olmuştur. 1985'te internetin 1990'da web teknolojilerinin herkesin erişimine açılması sayısal iletişimin zirvesini oluşturmuştur (Manaz, 2019).

Bilimsel yöntemlerin aşamaları açısından baktığımız zaman:

1. Doğrudan olguyu konu alan gerçekçi gözlemler yapmada;
2. Gözlemler hakkında doğru sorular ışığında bilgi toplamada;
3. Hipotez oluşturma ve bu hipoteze dayalı öngörülerde bulunmada;
4. Hipotez ve öngörülerini çoğaltma, zenginleştirme ve test etmede;
5. Verileri analiz etme ve sonuçlar çıkarmada;

Sayısal materyaller çok önemli bir düzeye ulaşmıştır. Burada konu edilecek olan yöntemler, Siyasal Bilimler ve Uluslararası İlişkiler alanına büyük katkılarda bulunacaktır.

1. Sayısal materyaller

Sosyal Bilimler alanındaki materyalleri üreten cihazlar, *Fotoğraf Makinesi, Ses Kayıt Cihazı, Video Kamera, Bilgisayar ve Gelişmiş Akıllı Telefonlar* olarak özetlenebilir.

Gertrude Bell Archive

Home Photographs Diaries Letters Personalia Search Contact

SEARCH

Welcome

Having most relevance for research in Archaeology, History, Politics and Travel, the books and papers of Gertrude Bell (1868-1926) were given to Newcastle University Library by Gertrude's half-sister, Lady Richmond, although part of the Doughty-Wylie correspondence came from St. Anthony's College, Oxford. They are under the care of the Special Collections department, which can be contacted at: lib-specena@ncl.ac.uk.

The **Gertrude Bell Collection** comprises books on Arabic and Persian languages and on the histories of Arabia, and the Near and Middle East which were formerly part of Gertrude's working library. These can be found in the [Library's online catalogue](#).

Research and resources related to Gertrude have been brought together in a new [Gertrude Bell research website](#). This new site includes the Gertrude Bell Archive itself, resources for schools, media, and events to understand an extraordinary woman from multiple perspectives.

UNESCO Memory of the World Register

In 2017, the Gertrude Bell Archive was added to the UNESCO Memory of the World Register in recognition of its global significance. It is one of only a few archives to be recognised in this way in the UK. Find out more about the UNESCO's recognition of the archive's global significance in this [press release](#).

The Papers

The Gertrude Bell Papers comprise Gertrude's personal correspondence, diaries and miscellaneous items, such as *Review of the Civil Administration of Mesopotamia* (1920), notebooks, obituaries, lecture notes and miscellaneous reports, memoranda and cuttings. Circa. 1,600 letters and diaries covering the years 1877-1879 and 1893-1900 (with some gaps reflecting where we do not have the hard-copy diary) can be found transcribed on this website, along with c.7,000 of her archaeological and travel photographs. (The photographic portion of the Gertrude Bell archive is administered by the School of History, Classics and Archaeology.) Neither letters to and from army officer Charles Doughty-Wylie (written 1913-1915) nor any of the Miscellaneous materials have been transcribed although a [handlist](#) to the Miscellaneous part of the collection is available.

Gertrude Bell (1868-1926)

Şekil 1: Gertrude Bell arşivi ekran alıntısı, erişim tarihi: Eylül 2019

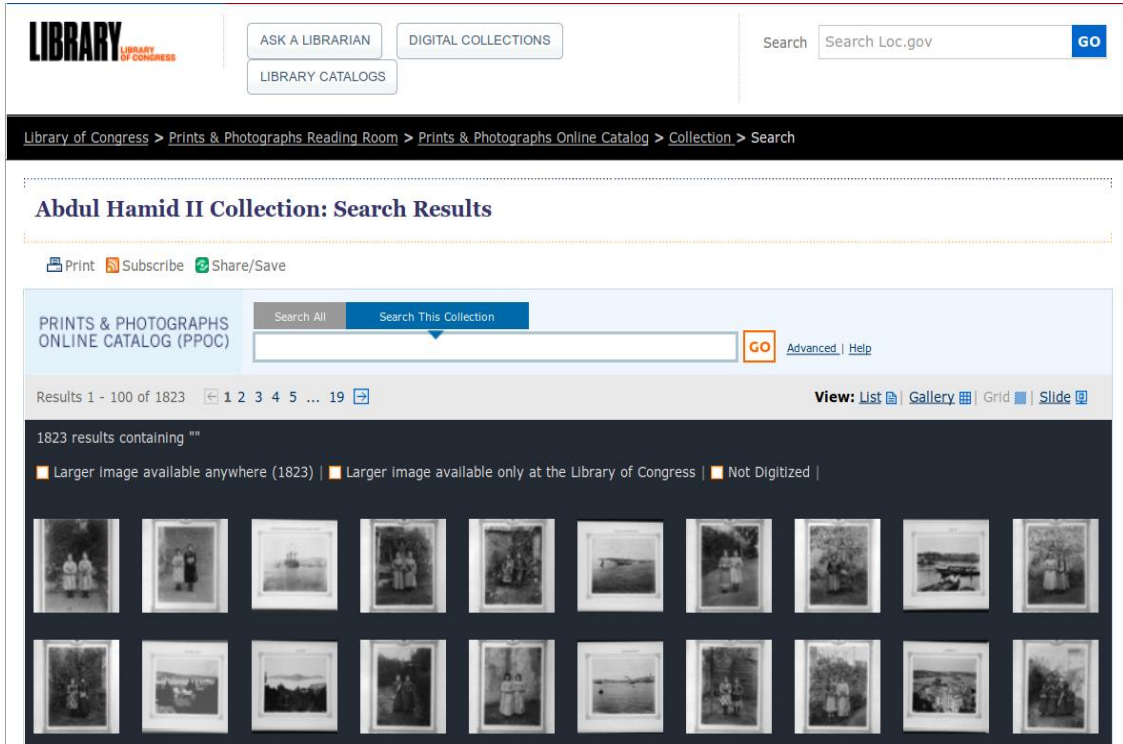
1.1. Fotoğraf ve fotoğraf arşivleri

1800'lü yıllarda kullanılmaya başlayan *Fotoğraf* makineleri, görsel belgeleme yöntemi olarak sosyal bilimlerin önemli bir kaynağı olmuştur. Önceleri siyah beyaz filmlere kaydedilen görüntüler kullanılan malzeme ile sınırlı iken, günümüzde kullanılan dijital makinelerle sınırsız imkânlar ortaya çıkmıştır. Bir

sosyal bilim insanı, fazla bir uzmanlık gerektirmeden istediği çevreyi, olayı, insanları belgeleyebilir ve bunu bilimsel çalışmalarında kullanabilir. Özellikle yakın tarih üzerinde çalışan Siyasal Bilimler ve Uluslararası İlişkiler araştırmacılarının çalışmalarını zenginleştirmek için birçok *Fotoğraf Arşivi* bulunmaktadır. Bu konuda iki önemli fotoğraf arşivini örnek verebiliriz.

Bunlardan ilki hem yakın tarih hem de Türkiye ve Ortadoğu bölgesi açısından büyük önem taşıyan *Getrutde Bell* arşividir. UNESCO tarafından küresel öneme haiz arşiv olarak belirlenen ve İngiltere NewCastle Üniversitesi bünyesinde bulunan fotoğraf arşivinde bölgemize ait sosyolojik, ekonomik, arkeolojik ve etnolojik pek çok alana ilişkin fotoğraflar bulunmaktadır. Bilindiği gibi Getruthe Bell (1868-1926) arkeolog ve gezgin olarak dolaştığı bölgeye ait günlük ve mektuplarıyla birlikte çok önemli bir fotoğraf albümü oluşturmuştur. Bu fotoğraf arşivine <http://gertrudebell.ncl.ac.uk/> internet adresinden ulaşılabilir. Arşiv 2000'li yılların başında internet erişimine açıldığında fotoğraf taramaları yüksek çözünürlüklü bir arşiv idi. 2017 yılından sonra yapılan düzenlemeden sonra fotoğrafların boyutları küçültülmüştür.

İkinci örnek fotoğraf arşivi ise *Yıldız Sarayı Fotoğraf Arşivi*'dir. Yıldız Teknik Üniversitesi Sultan II. Abdülhamid Uygulama ve Araştırma Merkezi ile İstanbul Üniversitesi tarafından ortaklaşa hazırlanan *Yıldız Sarayı Fotoğraf Koleksiyonu* projesi *19. Yüzyıl Dünyasını Okumak* başlığı altında Cumhurbaşkanlığı himayesine alınmıştır. Arşivde, 911 albüm içerisinde 36 bin 585 fotoğraf yer almaktadır. Bu zengin koleksiyonun sayısal ortama aktarılması ve veri tabanı oluşturulması süreci İstanbul Üniversitesi ve TBMM Başkanlığı ile ortaklaşa yürütülmektedir. Yıldız Sarayı'nda bulunan orijinal fotoğraflardan üretilmiş basılı kopyalar çeşitli ülkelerde sergilenmiş ve birçok bilim insanının araştırmasına ve kitaplara da konu olmuştur (Kaynak: <https://www.tccb.gov.tr/faaliyetler/himayeedilenprojeler/>).

Şekil 2: ABD Kongre Kütüphanesi arşivi, erişim tarihi: Eylül 2019

II. Abdülhamid tarafından Washington'daki Kongre kütüphanesine gönderilen ve 1880 – 1893 yıllarına ait fotoğraflar 51 büyük albüm şeklinde 1819 fotoğraf içermektedir (Çiçek, 2018).

Fotoğraflarda, bugünkü Yunanistan, Lübnan ve Irak'ın da dâhil olduğu alanlara ait askerlik ve eğitim üniformaları ile hükümet binaları, fabrikalar, hastaneler gibi birçok konuda fotoğraf bulunmaktadır. Fotoğraf arşivi <https://www.loc.gov/pictures/collection/ahii/> adresindeki ABD Kongre Kütüphanesi sayfalarında herkesin erişimine açıktır.

II. Abdülhamid'in Fransa ve Almanya'ya gönderdiği koleksiyonlar da bulunmaktadır. Sultan'ın Otto von Bismarck'a hediye ettiği fotoğrafları temel alan albümlerden üçü, 2017'de Ömer M. Koç Koleksiyonu'na eklenmiş ve *Tarihin Merkezine Seyahat: Fotoğraf ve Osmanlı Köklerinin Yeniden Keşfi* (1886) adıyla Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi

tarafından İngilizce olarak da yayınlanmıştır. (Anamed, 2018)

Bu tür kamusal fotoğraf arşivleri yanında, bilim insanı ve araştırmacıların kendi imkânlarıyla sayısal fotoğraf arşivleri oluşturması mümkündür. Arşivlenecek fotoğraflar, bilim insanının kendi çektiği fotoğraflar olacağı gibi, internet ortamında akademik çalışmalar için telif sorunu bulunmayan tarihi fotoğraflar da olabilir.

İnternet ortamında Arşiv oluşturulabilecek en uygun ortam, Flickr web sitesidir. Bu sitede 1000 fotoğraf veya grafiği ücretsiz olarak arşivleyebilir, kurumsal veya bireysel web sitelerine yerleştirebilir, çevrimiçi slayt gösterileri oluşturabilirsiniz. Bu konuda, Yakın Ortadoğu tarihine ilişkin Flickr üzerinde oluşturulan 8 albümü örnek gösteriliriz. <https://www.manaz.net/middle-east-gallery/> adresinde bulunan albümlerde Irak, İran, Suriye, Libya, Mısır, Ürdün, Lübnan, Filistin ve İsrail ait önemli bazı fotoğraflar derlenmiştir. Flickr sitesinde

saklanan fotoğraflar, *Gömme* yöntemiyle kullanıcıya sunulmaktadır.

1.2. Ses kayıt ve radyo

1857'de fonotograf olarak bilinen ilk ses kayıt cihazı ile birlikte, tarihi konuşmaların, planlı söyleşiler ve röportajların kaydedilme imkânı doğmuştu. 1896'da yine II. Abdülhamid döneminde Osmanlı topraklarına gelen gramofon ve taş plak teknolojileriyle ilk kaydedilen sesler Tamburi Cemil Bey'in müzik eserleri oldu. (Karabey, 1999)

1927'de başlayan Radyo yayınlarında müzik ile birlikte Anadolu Ajansı ile ortaklaşa yapılan *Anadolu Ajans Haberleri* ile güncel olaylar ses ile aktarılmaya başlandı. 1936'da devlet tekeline alınan Radyo yayıncılığı çeşitli genel müdürlükler bünyesinde yürütüldükten ve illerde çeşitli radyolar kurulduktan sonra 1964 yılında TRT'nin kuruluşuyla birlikte tam olarak kurumsallaştı. 1990'lı yıllarda özel radyolar kurulmaya başlandı. (Kuyucu, 2018)

Radyo yayıncılığında da kullanılan bant kayıt cihazları zamanla dijital ses kayıt cihazlarına dönüşmüş ve her türlü ses ve müzik kaydedilip saklanabilmiş, işlenerek geniş kitlelere ulaştırılmıştır.

Bir sosyal bilimci, sadece bir tuşa basmak suretiyle araştırma alanına ilişkin konuşma, ses, müzik unsurlarını kaydedebilir, yıllarca saklayabilir ve internet ortamında bütün insanlığa duyurabilir.

Türkiye radyolarında ilk haber bültenlerini yayınlayan Anadolu Ajansı'nın ilk döneme ilişkin bir ses arşivi bulunmamaktadır. 1921 yılından itibaren yayınladığı haberlere ilişkin basılı kaynaklar ile 1998 yılından sonrasına ait ses ve görüntü arşivi akademisyenlerin araştırmalarına açıktır. 1927 yılından itibaren başlayan Radyo yayınlarına ilişkin ses arşivi TRT Arşiv Dairesi bünyesinde toplanmıştır.

Yurt dışında internet ortamında bulunan ve 2014 yılından sonra oluşturulmuş en büyük arşiv ise, www.archive.org sitesidir. Burada, eğitim, medya, magazin gibi alanlar dışında Siyasal Bilimler ve Uluslararası İlişkiler bilim insanlarının araştırma alanına girebilecek haber ve politika ses kayıtları da yer almaktadır. Bu kayıtların birçoğu yakın tarihe ait siyasal olayların canlı kayıtlarıdır. Bu kayıtlardaki canlı ifadelerin vurguları, heyecanı ve sunum tarzı konunun sosyal ve psikolojik yanlarını ortaya koyma açısından da bilim insanlarına yeni araştırma alanları oluşturacaktır.

Şekil 3: ManazNet fotoğraf arşivi ekran alıntısı, erişim tarihi: Eylül 2019

1.3. Film, Video ve Televizyon

1880'lerde başlayan film, video kamera tarihi 1890'larda sessiz film dönemi ile sürmüş, 1898'de kısa film, 1902'de sesli film, 1919'da ilk renkli film, 1930'larda 16 mm film aşamalarını geçirmişti. Sesli görüntü kayıtları akademik anlamda ilk olarak psikiyatristlerin terapi seanslarını kaydetme amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. (Erickson, 2011)

Siyasal Bilimler ve Uluslararası İlişkiler alanına ilişkin, 1935

yapımı Finlandiyalı Film Yapımcısı Seppo Rustanius'un 1918 *Finlandiya İç Savaşı* konulu filmi ve yine 1935 yapımı Leni Riefenstahl'ın *Triumph of the Will* (*İradenin Zaferi*) isimli Nazi propaganda filmi bu konudaki en önemli örneklerdir. İradenin Zaferi filmi, Frank Capra'nın hazırladığı 1942-1945 yıllarındaki *Why We Fight* (*Niçin Savaşıyoruz*) isimli meşhur Amerikan dizisinin birçok görüntülerine ilham kaynağı olmuştur. Arşiv fotoğrafları, belgeleri ve akademik tarih çalışmalarının kullanıldığı güncel çalışmalar konusunda, 2009 yapımı *A Man from the Congo River*

(Kongo Nehrinden Bir Adam) isimli bir filmi son döneme ilişkin güzel bir örnek olarak zikredebiliriz. Helsinki Üniversitesi Ekonomi ve Siyasal Bilimler bölümünden Jouko Aaltonen ve Jukka Kortti'nin belgesel filmi, olayları 1910'lü yıllarda geçen, mekân fotoğrafları 1920lerin sonuna ait olan bir çalışmadır. Film

Belçika Sömürge Yönetimi ve sömürgecilik hakkında önemli bir belge niteliğindedir. (Jouko & Jukka, 2015)

Şekil 4: Archive.org sitesi ekran alıntısı, erişim tarihi: Eylül 2019

Günümüzde belge niteliğinde film denildiğinde siyah beyaz görüntüler akla gelir. Dünya ülkelerinin birçoğunda Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine ait görüntülerin de bulunduğu belge niteliğindeki siyah beyaz film arşivleri bulunmaktadır. Türkiye’de bu konudaki ilk önemli çalışma yine II. Abdülhamid döneminde Alman Ordu Film Merkezi’ni örnek alarak oluşturulan Ordu Film Merkezi’dir. Nitekim günümüzde Kültür Bakanlığı, TSK Ordu Film Merkezi, Mimar Sinan GSÜ - Sami Şekeroğlu Film Merkezi belge niteliğindeki siyah beyaz filmleri barındıran 3 kuruluştur. (Çelikcan, 2015)

1936’da BBC’nin televizyon yayıncılığını başlatması, 1964 yılında TRT’nin kuruluşu, 1968 yılında Türkiye’de televizyon yayınlarının başlaması, 1984’te renkli yayına geçilmesi belge niteliğindeki film ve video kayıtları konusunda ülkemizde TRT ve Televizyonu öncü kılmıştır. Özellikle siyasal ve güncel olaylara ilişkin ilk gerçek bilgi ve ifadeler, kağıt baskılardan önce televizyon ve internet ortamlarında yayınlanmaktadır. Baskı ve aktarma hatalarına karşı bilim insanlarının birinci el ifadeleri kullanması çok daha yerinde olacaktır.

Tarihi Drama ve Belgeseller döneminin başlamasıyla birlikte Siyasal Bilimler ve Uluslararası İlişkiler alanına giren birçok konuda video programlar hazırlanmış ve tarihi arşivler ve akademik araştırmalar kamuoyunun bilgisine sunulmuştur. Tarihi drama yapımında tamamen kurgusal unsurlar, belgesellerde ise daha az sayıda tarihi malzemeler kullanılmıştır. Tarihi olayların geçtiği coğrafya ve mekânlarda hazırlanan ve kurgulanmış dekorlar, aktörler ve sosyal unsurlarla desteklenen belgeseller çoğunluktadır. Bu alanda internet üzerinden kolayca erişilebilir en önemli arşivlerden birisi olarak yine

www.archive.org sitesini önerebiliriz.

Türkiye’deki bu konudaki arşiv çalışmalarına gelince, ne yazık ki, TRT dışında hiçbir televizyon kuruluşunun ciddi bir arşivi yoktur. Günümüzde kamuoyunun erişimine de açılmış bulunan tek program arşivi TRT’ye aittir. Arşive <https://www.trtarsiv.com/> adresinden erişilebilir. Bununla birlikte, bu arşivde bile sadece seçilmiş programlara yer verilmiş ve kurum yapımcıları tarafından yıllar içerisinde hazırlanmış çok sayıda program sayısal arşive girememiştir. Bunun en önemli sebebi, 2000’li yıllardan itibaren Televizyon kayıt teknolojisinin hızlı bir şekilde gelişmesi, video kaydedilen bant türlerinin hızla değişmesi ve günümüzde ise artık sayısal yayıncılığa geçilmiş olmasıdır. 2 İnc, U-Matic, 1 İnc, Betacam, HD Mini bantlar ve BluRay derken, TRT yapımcılarının hazırladığı yüzlerce belgesel ve magazin programı analog bantlardan sayısal ortama aktarılamama imkânı bulamamıştır. TRT arşivlerinde bulunmayan tarihsel belge niteliğindeki birçok programın yayınlanmış örnekleri yapımcıların özel arşivlerindedir. (Manaz, 2019)

1.4. Bilgisayar

1981 yılından itibaren IBM’in kişisel bilgisayarları üretmeye başlaması ve sayısal veri ve görüntüleri işleme ve saklama imkânının ortaya çıkması, bilim insanlarının çalışmaları açısından da bir devrim yaratmıştır. 1990’lı yılları takiben bilgisayarlar arasında bağlar kurularak web teknolojisinin kullanılmaya başlanması ülkeler arası bilgi alışverişine inanılmaz bir hız kazandırmıştır.

Bu çerçeve içerisinde, Siyasal Bilimler ve Uluslararası İlişkiler araştırmacıları için bazı yeni sayısal malzemeleri şu şekilde

sıralamamız mümkündür:

1.4.1. Online sayısal haritalar

Ortadoğu'daki çatışmaların hızlanması ve son olarak Suriye iç savaşının başlaması sebebiyle bölgeyi yakından izleyebilmek ve analiz yapabilmek için birçok harita uygulamaları kullanılmaktadır. İşlenerek jpg, png veya svg gibi kalıcı görüntüler haline getirilmiş stratejik haritaların büyük çoğunlukla hazırlanan ülkenin, kuruluşun veya gizli servislerin çıkarlarına uygun şekilde kurgulandığını görülmektedir. Örneğin Ortadoğu çatışma alanlarında, taraf olunan grupların eylemleri abartılırken, muhalif grupların ilerlemeleri objektif olarak haritalara yansıtılmamaktadır. Bu konuda verilebilecek en son ve güncel örnek Türkiye'nin Suriye'nin kuzeydoğusunda başlattığı Barış Pınarı Operasyonu konusunda olmuştur. Dünyadaki sayılı ülkeler dışında, özellikle Avrupa ve çoğu Arap ülkeleri haber kaynakları adeta PKK terör örgütünün sözcüsü gibi hareket etmiştir. Örnek olarak bağımsız bir örgüt şeklinde kendisini lanse eden Suriye İnsan Hakları Gözlem Evi, operasyona ilişkin verdiği bilgilerde Türk Silahlı Kuvvetleri ve Suriye Milli Ordusu kayıplarını gerçeklerin dört kat üzerinde, PKK terör örgütünün kayıplarını ise neredeyse dörtte bir oranında altında göstermiştir. (The Syrian Observatory for Human Rights, 14 Ekim 2019)

Diğer yandan, Ortadoğu bölgesinin en eski ve en çok bilinen haber kaynaklarından birisi olan ŞarkulAvsat, haber ve haritalarında PKK terör örgütü tarafından işgal edilen kuzeydoğu Suriye bölgesini "Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi" olarak nitelemekte ve terör örgütünün tezlerini ön plana çıkarmaktadır. Hâlbuki bu konuda ne bölgesel ne de uluslararası bir hukuki temel veya kabul yoktur. (ŞarkulAvsat, 9 Ekim 2019)

Bu konuda, 2006 yılında vektörel çizim yöntemleri ile Türkiye'de bir ilk niteliğinde olan basılı bir *Stratejik Haritalar Atlası* yayınlanmıştır. Çalışmada bölge ülkelerinin etnik haritaları, Afganistan ve Irak gibi bölgelerin savaş haritaları ve dinler haritası gibi konular yer almaktadır. (Manaz, 2006)

Bölgesel ve uluslararası olaylar günlük olarak değiştiği için basılı haritaları anında güncelleme imkânı yoktur. İnternet üzerinde harita tabanlı bir çalışma yapmak istenildiğinde ilk akla gelen *Google Haritalar* olur. Bunun dışında *WikiMap*, *OpenStreetMap*, *National Geography* gibi pek çok harita uygulaması kurumsal, bilimsel ve kişisel haritalar hazırlanmasına imkân tanır.

Bu konuda internet ortamındaki en önemli örnek liveuamap.com web sitesidir. Bu web sitesi de çoğunlukla sübjektif bilgiler vermekte ve terör örgütünün sözcüsü gibi davranmaktadır. Bu sebeple uzun bir süre Türkiye erişimi engellenmiştir.

Türkiye'de 2016 yılından itibaren, o günlerde dünyada sadece birkaç örneği olan ve Türkiye'de bulunmayan bir Online Harita Çalışması yapılmıştır. *Google* ve *OpenStreetMap* tabanlı API (*Application Programming Interface*) yani *Uygulama Programlama Arayüzü* kullanılarak yapılan bu interaktif harita çalışmaları ve önemli tarihlerde bu uygulamadan alınan PDF veya JPG türü sabit harita arşivleri 2001 yılından bu yana www.manaz.net sitesinde yayınlanmaktadır.

Ücretsiz api kullanımı sınırlı olup, hepsini birden yayınlamak kurumsal bir finans desteği gerektirdiği için, söz konusu çalışmalardan şimdilik 3 tanesini manaz.net web sitesinde interaktif olarak yayınlanmaktadır. Yayında olanlardan ikisi, *OpenStreetMap* tabanlı *Dünyadaki İslamcı Gruplar ve Liderler Haritası* ile son yıllarda Türkiye için çok önemli olan Kuzey Suriye Köyleri Etnik Haritası çalışmalarıdır. Asıl önemli olan çalışma ise *Google* tabanlı Ortadoğu Çatışma Alanları haritasıdır. Bu interaktif harita, Afganistan, Yemen, Libya, Irak ve Suriye'deki çatışma alanlarına ilişkin en güncel durumu göstermekte ve gelişmelere göre günlük, saatlik olarak güncellenmektedir. (www.manaz.net, 2019)

Online güncel harita uygulamalarında karşılaşılan tarafgirlik örnekleri, Türkiye'nin Barış Pınarı Harekâtı sürecinde adeta zirveye ulaşmıştır. Türkiye'nin harekâta ilişkin başarılarını gizleyen haritalarda, Batı ülkelerinin çıkarlarına hizmet eden konular ve terör örgütlerinin eylemleri anında güncellenmekte ve duyurulmaktadır. (Islamic World News, 2019)

1.4.2. Sayısal sunum uygulamaları

Bilim insanlarının katıldığı ulusal ve uluslararası sempozyumlarda karşılaşılan en önemli sorunlardan birisi Sunum ve Katılım konusundadır. Sunumların verilen kısa sürede, eski deyimle "Efradını Cami Ağyarına Mani" olacak şekilde sunulması, yabancı katılım ve konuşmacılarımızın dillerine anında çevirisi ve bildirimlerde kullanılan internet linklerine ve materyallerine saniyelik erişim sağlanabilmesi için HTML Tabanlı Sunum ve TTS (Text To Speech) yani Metinden Konuşmaya uygulamalarının kullanılması büyük kolaylık sağlayacaktır. Bu yöntemle şunları yapabilmek mümkündür:

1. Sempozyumlarda sunulacak özet metinler HTML yani internet gezgini tabanlı metin olarak kaydedildiğinde, sunum süresi TTS ile önceden test edilebilir ve gerekirse sunum da TTS Okuyucu ile verilen kısıtlı sürede yapılabilir.
2. Anında çeviri imkânları bulunmuyorsa ve yabancı katılımcı ve konuklar varsa, hedef dilde hazırlanan metin HTML olarak veya Word formatında TTS yöntemiyle kulaklıklara iletilebilir. Bu yöntemin tek dezavantajı Soru Cevap bölümünde konuşmacının yine de yabancı dilde konuşma gerekliliğidir.
3. HTML metinlerindeki linklere tıklatıldığında WordPoint'ten çok daha kapsamlı bir şekilde kaynaklar ve fotoğraf, ses ve video gibi sayısal materyaller gösterilebilir.

1.4.3. Sayısal katılım uygulamaları ve video bildiri

Özellikle uzak ülkelerden yapılacak katılımlar konusunda günlük hayatta ve bilimsel görüşmelerde kullanılan Görüntülü Konuşma uygulamaları bilimsel toplantılarda da kolayca kullanılabilir.

Yeni sunum tekniği konusunda son bir örnek olarak Video Makale ve Bildiri sunumundan söz etmek yararlı olacaktır. Bu yöntemle hazırlanacak Video Bildiri yöntemiyle, bir yandan konuşma yapılırken, diğer yandan da internet üzerindeki kaynaklar canlı olarak gösterilebilmektedir. Video Makale Bildiri yöntemiyle uzak sempozyumlara katılma konusunda yeni bir yöntem oluşturulabilir ve özellikle yabancı ülkelerden katılımcı zenginliği sağlanabilir. (YouTube, 2019)

2. Güvenlik ve güvenilirlik

Sayısal teknolojilerin gelişimiyle birlikte, sayısal materyallerin güvenlik ve güvenilirliği konusu büyük önem kazanmıştır. Sayısal fotoğraf ve videoların çekim ve montaj aşamalarında kullanılan çeşitli yöntemler, belge niteliği taşıması gereken görüntülerin orijinal yapısını kolayca değiştirebilmektedir. Bu yolla üretilen sahte bilgi ve belgeler, dolandırıcılık, komplo ve psikolojik savaş amacıyla kullanılmaktadır. Gerçek görüntülerden ayırt edilemeyecek özellikler taşıyan kurgu görüntüler, kamuoyunu ve Siyasal Bilimler ve Uluslararası İlişkiler alanında çalışan bilim insanlarını da yanıltabilecektir.

Birkaç örnekle bu konuya açıklık getirebiliriz. Örneğin, el-Kaide Lideri Usame bin Laden'in özel bir ABD operasyonunda öldürüldüğü ve cesedinin denize atıldığı konusu uzun yıllardır tartışma konusudur. Laden'in ölümüne ilişkin kamuoyunu inandırıcı bir fotoğraf yayınlanmadığı gibi sonradan kurgulanan bazı fotoğraflar da bu kuşkuları daha da derinleştirmiş ve tartışmaların sürmesine neden olmuştur. (Latest tech tips, 2019)

Aynı şekilde kurgu yöntemleriyle oluşturulan sahte videolar konusunda, DAIŞ Terör Örgütü'nün infazları bir örnek oluşturmaktadır. Bu konuda vahşet içerikli görüntülü örnek vermek yerine, gerçeklik algısı yaratan sinema teknolojileri örnek gösterilebilir. DAIŞ Terör Örgütü'nün bir proje olduğu düşünülürse, kamuoyu oluşturmayı amaçlayan bazı infaz videolarının da kurgu olması akla aykırı değildir.

Son yıllarda sahte fotoğraf üretiminin deşifre edilmesi ve gerçek görüntülerin tespiti konusunda önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu konudaki en son ve güncel çalışma MIT (Massachusetts Institute of Technology) ve IBM'in ortaklaşa geliştirdiği *GAN Paint Studio* programıdır. Programın <https://mitibmwatsonailab.mit.edu/> adresindeki deneme sürümü indirilip kullanılabilir. Diğer yandan, sahte olduğundan şüphelenilen bir fotoğrafın benzerlerini bulmak için Google üzerinden görüntü ile arama yapılabilmektedir. Ayrıca <https://tineye.com/> sitesi de kuşku duyulan bir fotoğrafın ilk kez nerede yayınlandığını ve benzerlerini bularak gerçekliğin tespitine yardımcı olmaktadır.

Sahte video tespiti için, uzman kurgu yönetmenlerinin bireysel tecrübelerinin ötesinde gelişmiş bir teknoloji henüz bilinmemektedir.

Özellikle sosyal medya ve gazetecilik alanında güvenilir haber ve bilginin teyidi için internet ortamında erişim imkânı bulunan iki organizasyonu zikredebiliriz. Türkiye'de faaliyet gösteren <https://teyit.org> ve yurt dışında faaliyet gösteren <https://www.poynter.org> bir enstitü bünyesinde doğru haber teyidinde imkân tanımaktadır.

SONUÇ

Ses ve görüntüye dayalı tarihsel belgeler, günümüzde yazılı belgeler kadar önemli hale gelmiştir. Gelişen teknolojilere öncelik vermesi ve öncülük etmesi açısından bilim adamlarına önemli görevler düşmektedir. Bu çerçevede içerisinde öncelikle, sözü edilen sayısal cihazların kullanımı ve sayısal materyallerin işlenmesi konusunda her bilim insanının bireysel becerilerini geliştirmesi ve gerekiyorsa bu konuda yeterli düzeyde eğitim

alması gerekmektedir.

Yazı tarama, ses ve görüntü kaydetme imkânlarını bir araya getiren en basit cihazlar akıllı telefonlardır. Akıllı Telefonlar, canlı kaynaklardan veya kütüphanelerden sayısal belge edinme konusunda önemli imkânlar getirmiştir. Bu şekilde, bilgisayar, fotoğraf makinesi, kamera veya ses kayıt cihazı taşımadan bile bulunan ve karşılaşılan belgeleri sayısal ortamlara aktarmak mümkündür.

Bilim adamları ve araştırmacıların, güvenlik ve güvenilirlik unsurlarını en aza indirmek suretiyle bilimsel çalışmalarını sayısal materyaller ile zenginleştirmesi, desteklemesi ve sunması vazgeçilmez bir zorunluluk haline gelmiştir.

Bilimsel kurumların ise özellikle uluslararası sempozyum, konferans ve toplantılarda yeni sayısal ve teknolojik yöntemleri kullanarak öncelik vermesi Türkiye'yi bu konuda öncü bir konuma taşıyacaktır.

KAYNAKLAR

- Anamed (2018). Ottoman Arcadia: The Hamidian Expedition to the Land of Tribal Roots (1886).
- Çelikcan, P. (2015). Osmanlı İmparatorluğu'na Dair Filmler ve Sorunları. Türk Sineması Araştırmaları. Erişim adresi: <http://www.tsa.org.tr/tr/yazi/yazidetay/178/osmanli-impatorlugu%E2%80%99na-dair-filmler-ve-sorunlari> Erişim tarihi: 10 Temmuz 2019.
- Çiçek, E. (2018). Sihirli Belge Fotoğrafın Osmanlı Devletinde Kabulü, Gelişimi ve II. Abdülhamid Dönemi, *Social Sciences Studies Journal*, Vol:4, Issue:23, pp.4581-4589.
- Erickson F. (2011). Uses of video in social research: a brief history. *International Journal of Social Research Methodology*, 14: 3, 179 – 189.
- Islamic World News, (2019). Erişim adresi: <https://english.iswnews.com/> Erişim tarihi: Ekim 2019.
- Jouko, A. & Jukka, K. (2015). From evidence to re-enactment: history, television and documentary film, *Journal of Media Practice*, DOI: 10.1080/14682753.2015.1041804
- Karabey, M. (1999). Cumhuriyet'in Sesleri, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Kuyucu, M. (2018) Gelenekselden Dijitale Radyo Mecrasının Popüler Basındaki Yeri: Radyo Haftası Dergisi. Gelenekselden Dijitale Uluslararası Medya Araştırmaları Sempozyumu, Ege Üniversitesi, İzmir. s.136-154.
- Latest tech tips (2019). How Fake pics of Osama Bin Laden's Dead Body was created? Erişim adresi: <http://www.latest-techtips.com/2011/05/how-fake-pics-of-osama-bin-ladens-dead.html> Erişim tarihi: Ekim 2019.
- Manaz, A. (2006). Stratejik Haritalar Atlası. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Manaz, A. (2019). Televizyon Yayıncılığında Somut Olmayan Kültürel Miras ve Popüler Kültür, Türk Dünyası Basın Sempozyumu, Amasya.
- Manaz, A. (2019). Ortadoğu Çatışma Bölgeleri Harita Arşivi. Erişim

adresi:
<https://www.flickr.com/photos/79647163@N07/albums>
Erişim tarihi: Ekim 2019.

ManazNet Web Sitesi (2019). Etkileşimli Ortadoğu Haritası. Erişim adresi: <https://www.manaz.net/#Harita> Erişim tarihi: Ekim 2019.

ŞarkulAvsat (13 Ekim 2019). Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi genel seferberlik ilan etti. Erişim adresi: <https://aawsat.com/turkish/home/article/1937981/kuzey-ve-doğu-suriye-özerk-yönetimi-genel-seferberlik-ilan-etti> Erişim tarihi: Ekim 2019.

The Syrian Observatory for Human Rights (14 Ekim 2019). The Turkish forces try to encircle Ras Al-Ayn. Erişim adresi: <http://www.syriahr.com/en/?p=143902> Erişim tarihi: Ekim 2019.

YouTube (2019). PKK & YPG Suriye Uyuşturucu ve Kaçakçılık Ağı. Erişim adresi: https://www.youtube.com/watch?v=GDQF_PYg7G8 Erişim tarihi: Ekim 2019.